

Drieteenstrandloperonderzoek in Noordwijk

Hein Verkade

Onze logovogel in de spotlights

Vanaf de oprichting in 1966 is de Drieteenstrandloper het boegbeeld van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk. Het kwartaalblad heet 'de Strandloper' en in het logo prijkt een vliegende Drieteenstrandloper. Je kunt hem dus gerust 'de logovogel' noemen in Noordwijk. De keuze voor deze soort ligt voor de hand. Wie kent ze niet, die driftige dribbelaartjes? Zij zijn iedere winter een vertrouwde verschijning op het Noordwijkse strand.

Maar wat weten we eigenlijk van deze wintergasten? Bar weinig.... In het artikel 'de logovogel' in de Strandloper van juni 2004 staat hierover geschreven :

'Vanuit de wetenschap is er helaas weinig interesse voor de soort Drieteenstrandloper. Binnen de steltlopergroep mogen de Kanoet, Scholekster, Kievit, Bonte Strandloper, Grutto, Watersnip en Strandplevier zich koesteren in de warme belangstelling van onderzoekers. Waarom dit met de Drieteenstrandloper niet het geval is laat zich raden. Het is geen broedvogel in Nederland en komt niet massaal voor in het Waddengebied. Dan val je als steltloper kennelijk al gauw buiten de wetenschappelijke boot'.

Met andere woorden was het nou maar een weidevogel of wadvogel, dan was er vast wel aandacht voor de Drieteenstrandloper geweest. Echter, het zou heel anders lopen.....

Ergens in 2006 of 2007 staat de radio toevallig afgestemd op het programma 'Noorderlicht' van de VPRO. Aan het woord is ene Jeroen Reneerkens van de Rijksuniversiteit Groningen die vertelt dat hij Drieteenstrandlopers op Vlieland heeft voorzien van kleurringen, en binnenkort naar IJsland en Groenland afreist om ook daar de strandlopertjes te bestuderen. Dan kunnen we die geringde vogeltjes misschien ook wel in Noordwijk tegenkomen! Dus die winter extra opgelet tijdens de strandbezoeken, maar nee hoor niemand kon een drieteen met kleurringetjes vinden. En zo zakte de hooggespannen verwachting weer snel in.

Des te verrassender was de waarneming van een gekleurringde Drieteenstrandloper tijdens een reguliere strandtelling op 23 januari 2008. Dus direct gemaild naar Jeroen Reneerkens. Nog diezelfde dag een enthousiast antwoord met het verzoek om het strand in de gaten te blijven

houden, want vervolgwaarnemingen waren zeker zo interessant En die vervolgwaarnemingen kwamen er ook, het vogeltje bleek bijzonder trouw aan het Noordwijkse strand, ook gedurende de winter van 2009. De vogel was geringd op een klein strandje aan de westkust van IJsland.

Er volgde een intensief mailverkeer met Jeroen, waaruit bleek dat hij de spin in het web is van een internationaal onderzoek naar de Drieteenstrandloper.

Inmiddels was, alweer in de Strandloper, een artikel verschenen over de vogels van het Noordwijkse strand. Natuurlijk met aandacht voor de drieteen, die een afwijkend voorkomen blijkt te hebben in Noordwijk. De aantallen in Noordwijk pieken in december-januari. In het Waddengebied en Zeeland zijn ze juist in Mei en Augustus het talrijkst. Dan zijn ze op het Noordwijkse strand uiterst zeldzaam. Ook hier wordt heel wat over heen en weer gemaild.

In augustus 2009 komt er bericht van Jeroen dat hij zijn onderzoek naar Drieteenstrandlopers nog verder wil uitbreiden en daar graag de Noordwijkse winterpopulatie bij wil betrekken!

Lars Gaedicke, een student uit Osnabrück in Duitsland, komt onder leiding van Jeroen Reneerkens een half jaar lang onderzoek doen aan drietenen op het Noordwijkse en Vlielandse strand.

Dr. Jeroen Reneerkens omschrijft het doel van het onderzoek als volgt:

Drieteenstrandlopers zijn redelijk algemene vogels langs de Nederlandse kust. Ze verblijven vrijwel het hele jaar door op Nederlandse zandstranden en op wadvlakten waar ze voornamelijk verschillende typen borstelwormen eten. Op hartje zomer na; dan broeden ze op de hoogarctische toendra van Groenland.

Hoe algemeen hun verschijning ook lijkt, zijn er na jarenlange vogeltellingen op vaste plekken in Nederland interessante patronen duidelijk geworden die om opheldering vragen. Op de Noordzeestranden van de Waddeneilanden arriveren Drieteenstrandlopers eerder na het broedseizoen, in augustus en daar verblijven ze tot half mei het jaar erna. De Noordzeestranden langs de Hollandse kust herbergen het hele jaar door minder drieteenstrandlopers per km strand en hun verblijf daar is ook korter: ze arriveren pas in oktober/november als de vogels hun vleugels hebben geruid. Voordat de voorjaarstrek, bestaande o.a. uit Drieteenstrandlopers die de winter in Afrika doorbrengen, in mei losbarst

komen er al nauwelijks meer Drieteenstrandlopers langs de Hollandse kust voor. Al vanaf half april hebben ze de Hollandse kust verlaten. Waar de stranden op de Waddeneilanden door de vogels dus wel gebruikt worden ter voorbereiding van de trekvluchten (dat wil zeggen, het aanleggen van vetreserves die als brandstof dient tijdens de lange vlucht), gebeurt dit dus niet langs de Hollandse Kust. Waarom niet?

Is de Hollandse kust net zo voedselrijk als het Noordzeestrand van de Waddeneilanden? De beschikbaarheid van voedsel bepaalt hoeveel vogels er gebruik van kunnen maken om hun dagelijks benodigde energie binnen te krijgen. Tijdens de trekperiodes hebben de vogels meer energie nodig dan 's winters omdat ze dan ook extra vetvoorraden aanleggen. Varieert de voedselhoeveelheid in verschillende tijden van het jaar en gebeurt dat op dezelfde manier op de Noordzeestranden van de waddeneilanden als langs de Hollandse kust? In hoeverre aanwezig voedsel gebruikt kan worden hangt ook af van hoeveel rust er voor de vogels is om hun voedsel te zoeken en te verorberen. Juist in de periodes dat de vogels zich voorbereiden op de zuid- of noordwaardste trek in augustus-september en april-mei is het over het algemeen lekker weer in Nederland en worden de stranden bezocht door badgasten. Het is bekend dat die onbedoeld een aanzienlijk effect kunnen hebben op het foerageersucces van de vogels.

Juist in de periode dat er extra veel gegeten zou moeten worden om op te vetten kan dat erg ongunstig uitpakken, zelfs al is er voldoende voedsel beschikbaar. Misschien is dat de reden waarom de vogels in die periodes het rustigere Waddengebied opzoeken?

Om hier inzicht in te krijgen willen we op het Noordzeestrand van Vlieland en in Noordwijk Drieteenstrandlopers tellen, hun foerageergedrag bekijken, de beschikbaarheid van voedsel (en het verloop ervan over de maanden) en het aantal strandwandelaars en andere mogelijke verstoringsbronnen in kaart brengen. Dit onderzoek zou gegevens kunnen opleveren die de voordelen voor natuurwaarden van het creëren van strandreservaten, zoals tussen Noordwijk en Zandvoort, onderbouwen.

Inmiddels zijn de voorbereidingen voor het onderzoek in volle gang. Het belangrijkste was het vinden van onderdak voor Lars in Noordwijk. Die is gevonden bij Jan en Lutgarde in de Prins Bernhardstraat. Zij stellen hun appartement voor hem beschikbaar. Daarnaast is een grote vrieskist nodig om het onderzoeksmateriaal in op te bergen.

De vrieskist in het Jan Verwey Natuurcentrum wordt voor die gelegenheid tijdelijk leeggemaakt en beschikbaar gesteld.

Vlak na de start van het onderzoek zal Jeroen zelf op vrijdagavond 29 januari een lezing geven in het Jan Verwey Natuurcentrum over zijn wereldwijde onderzoek aan Drieteenstrandlopers. Hij heeft in de loop der jaren drietenen geringd in Ghana, Mauritanië, Vlieland, IJsland en Groenland. Hier zijn inmiddels verrassende zaken uit naar voren gekomen. Zo heeft hij ontdekt dat de vogeltjes in staat zijn om in vijf dagen non-stop van Zuid-Noorwegen, dwars over de Sahara, naar Ghana te vliegen. Het belooft dus een interessante en leerzame avond te worden.

Drieteen op het strand van Noordwijk foto: Piet Broekhof

Er staan nog meer activiteiten in het kader van de Drieteenstrandloper op stapel. Zo zal in samenwerking met boekhandel van der Meer en de Openbare Bibliotheek Noordwijk op 12 februari 2010 de boekpresentatie van 'Een Groenlander in Afrika' van Koos Dijksterhuis plaatsvinden in het Jan Verwey Natuurcentrum. Koos is bekend van zijn natuurcolumns in dagblad Trouw. Hij is veel met Jeroen Reneerkens en zijn team meegereisd en beschrijft in zijn boek het verhaal achter het vogeltje en het onderzoek.

Het ligt in de bedoeling om ter opluistering van al die activiteiten een fototentoonstelling over de Drieteenstrandloper in het Jan Verwey Natuurcentrum te organiseren.

Tenslotte wil Jeroen de mogelijkheid onderzoeken om vogels van de Noordwijkse winterpopulatie te voorzien van kleurringen. Wanneer dat zou lukken krijgen we ineens veel informatie over hun omzwervingen over de wereld.

Kortom het eerste halfjaar van 2010 staat in Noordwijk in het teken van de Drieteenstrandloper. We hoeven dus nooit meer te verzuchten dat er vanuit de wetenschap geen interesse is voor onze logovogel..... Houdt U de website en 'de Strandloper' in de gaten voor nadere informatie